

Hoeveel overwinterende Ooievaars in Nederland?

In de eerste helft van de 20^e eeuw overwinterden bijna alle Nederlandse Ooievaars in tropisch Afrika. De 'trekscheiding' tussen vogels die naar West- dan wel Oost-Afrika gingen, lag over het noordoosten van ons land. Na een decennialange achteruitgang als broedvogel in ons land, werd in 1991 voor het eerst sinds mensheugenis geen broedgeval meer vastgesteld van een volledig wild paar. Op dat moment was al wel een grootschalig herintroductieproject gestart. Met succes, want in 1995 nestelden weer rond 275 paren in Nederland, een klein deel daarvan overigens ook buiten de ooievaarsstations.

Thuisblijvers

De jongen van die geïntroduceerde populatie overwinterden bijna uitsluitend in West-Afrika. De meeste volwassen Ooievaars waren hun trekgedrag verloren en bleven in de winter in de buurt van de stations. Het aantal overwinteraars in Nederland bedroeg in 1995 naar schatting 500, dus ongeveer 90% van het aantal broedvogels. Het aantal overwinteraars rond een station bleek sterk gecorreleerd met de hoeveelheid bijvoeding ter plekke.

Wintertellingen

Sindsdien maakte de Ooievaar een stormachtige rentree als broedvogel, en heroverde grote delen van het land. In 2014 ging het om 850-950 bezette nesten. Parallel aan die ontwikkeling namen ook de aantallen overwinteraars sterk toe, zo lieten tellingen georganiseerd door STORK zien.

Om een zo accuraat mogelijk beeld te krijgen van de midwinteraantallen, sloe-

gen STORK, Sovon en Waarneming.nl de handen begin 2016 ineen. De timing van de STORK-telling werd gelijk getrokken met die van de Midwintertelling, in het weekend van 16/17 januari. Zo werd in een tijdsbeslag van slechts een paar dagen een groot deel van Nederland onderzocht, waarbij losse waarnemingen voor nuttige aanvullingen zorgden.

De drie bronnen kennen elk voor- en nadelen. Bij de STORK-telling ligt de nadruk op de gebieden waar traditioneel (veel) Ooievaars zitten, waaronder de directe omgeving van de ooievaarsstations. Nultellingen (gebied onderzocht, geen Ooievaar aangetroffen) werden minder goed geregistreerd. Dat geldt nog sterker voor de losse meldingen via Waarneming.nl. In de Sovon-telling is goed bekend waar geteld is (ook als er geen Ooievaars zijn waargenomen), maar is de teldekking in een deel van de Ooievaar-gebieden onvoldoende.

Fors aantal

Bij het combineren van de ruwe gegevens uit de verschillende bronnen schoonden we het bestand zo goed mogelijk op door waarschijnlijke dubbeltellingen te verwijderen. Hierbij hielden we rekening met locatie, waarnemer en groepsgrootte. Na ontdebelling resteerden er 722 Ooievaars (van 1379 gemelde vogels). Aantallen van 20 of meer werden vastgesteld in of rond Den Haag, Alphen aan de Rijn, Groot-Amers, Rossum Gld, Akmarijp Fr en Meppel (figuur 1). Het werkelijke aantal, rekening houdend met gemiste vogels in niet-getelde gebieden, zal nog wat hoger liggen, en misschien iets boven de 750 uitkomen.

Aandeel blijvers daalt

Het is lastig dit aantal met eerdere cijfers te vergelijken, omdat de telling toen op verschillende momenten werd uitgevoerd en nauwelijks werd gecorrigeerd voor niet-getelde gebieden. Wel is duidelijk dat tegenwoordig een veel groter aandeel van de Nederlandse broedvogels in de winter weer wegtrekt naar zuidelijker oorden, vergeleken met de jaren negentig. Het percentage

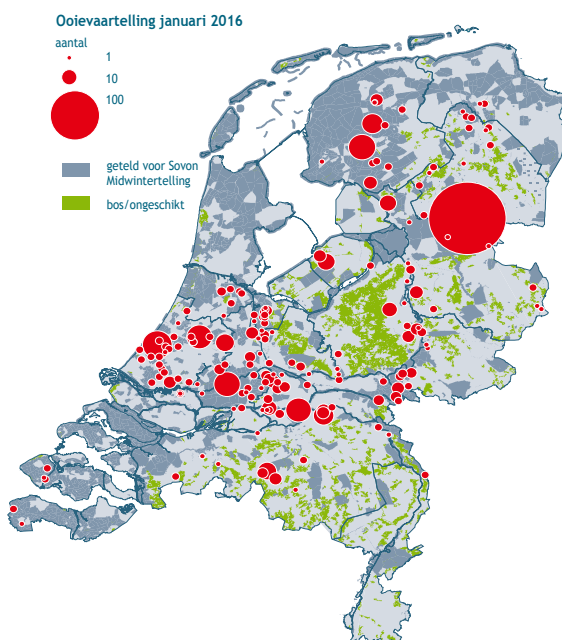
Overwinteren steeds minder populair bij Ooievaars.

Foto: Han Bouwmeester - AGAMI

blijvers daalde immers van 90% naar orde-grootte 40-45%. Dit zal grotendeels worden gestuurd door minder (bijvoeding in de) ooievaarsstations.

Ringaflezingen

Geringde Ooievaars laten zich betrekkelijk makkelijk aflezen. Tijdens de telling werden 117 ringaflezingen doorgegeven. Deze vogels vormden qua leeftijd een mooie afspiegeling van de populatie. Er overwinteren vrijwel geen eerstejaarsvogels, die gaan nog steeds allemaal op trek (de uitzondering was een exemplaar dat tijdelijk verzwakt was). De meeste vogels vallen in de categorie 9-17 jaar oud (en hebben geen betrekking meer op uit gevangenschap vrijgelaten vogels). Drie krasse Ooievaars zijn inmiddels al 31 jaar oud. Er werden slechts zeven Ooievaars afgelezen die niet in Nederland zijn geringd: zes uit Duitsland en één uit België.

Figuur 1. Ooievaar. Verspreiding half januari 2016.

● Chris van Turnhout, Jeroen Nienhuis (Sovon), Annemieke Enters & Wim van Nee (STORK)